Taneční Drogy

Úvod

Roman Gabrhelík

VÝUKOVÝ TEXT

Publikace vznikla a byla vydána pod odbornou záštitou a koordinací:

Centra adiktologie, PK 1. LF UK v Praze a VFN v Praze

Díky finanční podpoře:

projektu Příprava a rozvoj denního magisterského studia oboru adiktologie
CZ.2.17/3.1.00/31430

Evropský sociální fond
Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti

Tento projekt je financován Evropským sociálním fondem, státním rozpočtem České republiky a rozpočtem hlavního města Praha.

Výukový text

Taneční drogy - Úvod

Autor: Roman Gabrhelík

Centrum adiktologie

Obsah

Úvod: Taneční syntetické drogy Česká populace 3

Použitá Literatura: 11

Úvod: Taneční syntetické drogy Česká populace

Užívání návykových látek není jev, který je spojen s přelomem století. Téměř všechny texty, které se zmiňují o historii užívání drog, v různých obměnách říkají totéž: Užívání drog je staré jako lidstvo samé a člověk látky vyvolávající změněné stavy vědomí užíval pro spirituální či lékařské účely od pradávna.

Z archeologických a etnografických pramenů se dozvídáme (např. Eliade, 1964), že v podstatě každá lidská kultura v době své existence užívala, co my v dnešní moderní době označujeme souhrnně jako droga. Spirituální a medicínské praktiky byly v mnoha takových kulturách (a mnohé tyto zvyky v původních společenstvích přetrvávají dodnes) spojeny s pohybovým vyjádřením – tancem, často za doprovodu hudby. Tanec jsou specifické pohybové vzorce, které souvisí s určitými fyziologickými vlastnostmi, vzorci psychickými a sociálními. Tanec je společenskou aktivitou. Tanec a jeho praktikování může vést k rozšíření pohybového rejstříku, ale také může přinést odpovídající změnu v psychické oblasti, pohyb může vést k uvolňování a uvědomování si s ním spojených obsahů – emocí, vzpomínek aj. (Sedláková, 2003). Tanečníci (mnohdy šamani či spirituální vůdci) užívaly drogy pro umocnění zážitků a dosažení kýženého efektu. Užívání drog a tanec jsou dvě aktivity, které byly v minulosti mnohdy praktikovány současně. Také v současné době

lidé tancují a užívají drogy. Některé drogy jsou s tancem spojeny tak úzce, že se pro ně vžil termín „taneční drogy“.

V nadpisu kapitoly i v předchozím textu uvádíme dva termíny, syntetické drogy a taneční drogy, nebo sloučený termín taneční syntetické drogy. Považujeme za důležité použitou terminologii blíže vysvětlit. Taneční drogy jsou vžitým a stále používaným termínem, který odkazuje především na setting, v němž jsou drogy užívány, tj. prostředí tanečních akcí. Taneční drogy lze v širší definici vymezit jako všechny návykové látky, které jsou užívány při tanečních akcích; tedy včetně legálního tabáku a alkoholu. V užším pojetí taneční drogy jsou syntetické drogy extáze (MDMA) a další drogy amfetaminového typu, dále LSD, GHB, 2CB, nitráty („poppers“), ketamin a rohypnol které jsou asociované s elektronickou hudbou (house music), klubovou scénou a rave parties.

Pokud hovoříme o psychoaktivních látkách, které jsou užívány na tanečních akcích a které jsou současně považovány za představitele tanečních drog, pak je vhodnější použít termín syntetické drogy. Syntetické drogy jsou výsledným produktem reakcí chemických sloučenin, syntetické drogy jsou vyráběny za využití postupů separace a purifikace.

Vedle termínu syntetické drogy se lze setkat také s pojmem designérské drogy. Designérské drogy taktéž nejsou jednoznačně definovány, nicméně odkazují na zneužívané látky, jako jsou fentanyl, fencyklidin (PCP), ketamin, LSD, PCP, některá hypnotika, metkatinon (α-methylamino-propiophenone), GHB (gammahydroxy butyrát), nitráty („poppers“), deriváty amfetaminu (MDMA) a metamfetamin (pervitin) (designer drugs, 2010).

Zájemce o více informací o nových syntetických drogách odkazujeme na publikaci Nové syntetické drogy: Charakteristika a hlavní rizika (Páleníček et al., 2004).

Za taneční drogy bychom mohli také považovat látky, které jsou obsaženy v rostlinách obsahujících xantiny. Xantiny rostlinného původu zahrnují kofein (obsažený např. v kávě, čaji), teobromin (obsažený např. v čokoládě), teofylin (obsažený např. v čaji či čokoládě). Kofein je často obsažen v některých nealkoholických nápojích (např. Kofola®, Coca-Cola® aj.), energetických nápojích (např. RedBull®, Semtex® aj.), které jsou konzumovány na tanečních akcích. Tyto nápoje jsou také často kombinovány s alkoholickými nápoji v podobě tzv. drinků. Energetické nápoje pak mohou obsahovat další aktivní látky (např. taurin).

My se v následujících kapitolách zaměříme především na nejtypičtějšího představitele tanečních drog, 3,4-methylenedioxy-methamphetamin (MDMA) a jeho obdoby, kyselinu γ-hydroxymáselnou (GHB) a ketamin. Dalším návykovým látkám – zejména Rohypnolu®, metamfetaminu či LSD – jsou věnovány jiné texty této publikační řady.

„V osmdesátých letech se v některých částech Evropy objevilo MDMA, droga užívaná v prostředí elektronické taneční scény stylů rave, acid house, techno atd. O deset let později se extáze i taneční hudba rozšířily po celé Evropské unii s rychlostí a silou, která nemohla být v „digitálním věku“ ničím neočekávaným“ (Shapiro, 1999 in EMCDDA et al., 2002, str. 1). V současné době se prostředí, kde jsou drogy rekreačně užívány, dále vyvíjí spolu s měnícími se trendy trávení volného času a hudebními zájmy mladých dospělých.

Přestože se narodil 13 let po objevení MDMA (extáze), je Alexander Schulgin označován za „komtra[1] Extáze“. Schulgin – farmakolog a chemik z USA – objevil, syntetizoval a prozkoumal přes 230 psychoaktivních substancí, včetně známých phenethylaminů (např. 2C-T-2, 2C-T-7, 2C-E, 2C-I a 2C-B). V roce 1967 se Schulgin doslechl o existenci MDMA a následně vylepšil metodu jeho syntézy. V roce 1976 pak představil drogu psychologu Leo Zeffovi, který ji začal

[1]Dr. Schulgin nebyl objevitelem MDMA.

používat během terapie. Jeho výzkumy byly podporovány vládou Spojených států amerických do roku 1994. Jelikož dva roky před tím vydal knihu PiHKAL (Phenethylamines I Have Known And Loved), byla Schulginovi odejmuta licence. Schulgin experimentoval sám na sobě i s přáteli, s cílem popsat vizuální, senzorické a tělesné pocity. Schulgin experimentoval jak s phenethylaminy (např. MDMA či mescalin), tak s tryptaminy (např. psilocybin). (Bennett, 2005).

K užívání tanečních drog se přihlásili také některé ze známých osobností hudebního a filmového průmyslu, např. hudebník a příležitostný herec Sting, hip hopová hvězda Eminem, zpěvačka Britney Spears či herec Colin Farrell. „Pop-star" Pink údajně téměř zemřela po požití „drogového koktejlu" obsahujícího ketamin, extázi a další drogy. Avšak žádná ze známých osobností nedrží pomyslný „rekord" v užitém množství tablet extáze. V roce 2006 byla v odborném časopise Journal of Psychosomatics otištěna případová studie o muži (37), který v průběhu devíti let, ve věku 21 až 30 let užil 40 tisíc tablet extáze (Kouimtsidis, et al., 2006). Do té doby bylo za největší množství užité drogy jedním člověkem považováno více jak 2000 tabletek drogy extáze (Schifano et al., 1998). Po dobu čtyř let užíval denně přibližně 25 tablet. Muž měl v anamnéze užívání také dalších návykových látek včetně rozpustitel, kokainu a heroinu. Podle hlavního autora článku a jednoho z ošetřujících lékařů dr. Christose Kouimtsidise z St. George's Medical School v Tootingu měl muž i po sedmi letech vážné potíže s pozorností a krátkodobou pamětí, trpěl halucinacemi. Přes některé pozitivní neurologické nálezy, nebyly, za využití zobrazovacích technik mozku, u muže zjištěny vážnější mozkové abnormality (Kouimtsidis, et al., 2006).

Stejně jako je tomu u dalších typů návykových látek, o tanečních drogách koluje množství chybných interpretací, polopravd či dokonce záměrně šířených lživých informací. Uvádíme některé z mýtů, které nejsou založeny na pravdě:

Mýtus 1: MDMA (extáze) byla vyvinuta farmaceutickou společností Merck v roce 1912 jako prostředek tlumící hlad.

Fakt: Společnost Merck v letech 1900 až 1960 neplánovala vývoj preparát potlačující apetit. MDMA vznikl jako nedůležitý vedlejší produkt při vývoji látky podporující srážlivost krve. Společnost Merck netestovala látku MDMA na lidech do roku 1959. Informace byly publikovány na základě průzkumů archivů, které provedli Freudenmann a kolegové (Freudenmann, Öxler, & Bernschneider-Reif, 2006)

Mýtus 2: Extáze není návyková, jako např. heroin nebo kokain.

Fakt: Několik studií podporuje hypotézu, že MDMA má potenciál vyvolat psychickou závislost jak u zvířat (např. Páleníček et al., 2004) tak u lidí (např. Cottler et al., 2001). Podle závěrů Cottlera et al. (2001) 43 % (n=22) ze souboru uživatelů MDMA splňovalo kritéria závislosti dle Diagnostického a statistického manálu – IV (DSM-IV je americká obdoba MKN-10) a 34 procent (n=18) uživatelů naplnila kritéria pro zneužívání drogy.

Mýtus 3: Extáze, která je prodávána nejčastěji ve formě pilulky, obsahuje MDMA.

Fakt: Za extázi je skutečně považována farmakopéa MDMA. Extáze, která je prodávána na nelegálním drogovém trhu, se nejčastěji vyskytuje ve formě tabletky, často s potiskem. Tyto tabletky jsou vyráběny v nelegálních laboratořích, tudíž nelze zaručit shodný poměr účinné látky u různých tablet. Avšak stejně jako uživatelé extáze jsou polymorfní uživatelé, tablety extáze obsahují různé přísady (Cole et al., 2002). Tablety obsahují další látky, jako jsou deriváty amfetaminů a další ne-/kontrolované substance (Spruit,

1999). Extáze je obecným termínem pro označení širokého spektra různých chemických substancí.

Mýtus 4: Užití drogy extáze vyvolává příjemné pocity.

Fakt: Uživatelé extáze skutečně popisují prožitky během intoxikace jako jednoduše kontrolovatelné změněné stavy vědomí s emočním a smyslovým podtextem (Shulgin & Nichols, 1978). Může se však dostavit paradoxní efekt, kdy se místo očekávaných pocitů dostavují pocity zmatenosti, desorientace, úzkostnosti, návaly paniky a deprese.

Mýtus 5: Užití tanečních drog (zejména extáze, „tekuté extáze“ - GHB aj.) je spojeno pouze s pozitivními pocity vcítění, přátelskosti a sdílení s ostatními lidmi v klubu.

Fakt: Po požití MDMA, GHB může dojít ke zvýšení pocitů blízkosti, sdílení s lidmi v okolí a pocity, že jsou všichni na „stejné vlně“. Podobně jako alkohol a jiné návykové látky, také taneční drogy zvyšují pravděpodobnost rizikového sexu (například nechráněný sex s neznámým partnerem). V některých případech jsou taneční drogy podávány s cílem zvýšit přístupnost sexuálního objektu. Často se jedná o Rohypnol či GHB, jejichž účinek se dostavuje poměrně rychle a na dobu intoxikace panuje částečná nebo úplná amnézie (Schwartz, Milteer, & LeBeau, 2000).

Mýtus 6: Pokud text prokáže, že tableta extáze obsahuje MDMA, znamená to, že je bezpečné ji užít?

Fakt: Na některých tanečních akcích mají uživatelé možnost nechat si otestovat drogu s cílem zjistit obsah účinné látky a případných příměsí. Tím, že test bude pozitivní na přítomnost MDMA, jednak to

neznamená, že tableta obsahuje 100% účinné látky, stejně tak to však neznamená, že tableta neobsahuje další nežádoucí látky nebo látky, které jsou v dané kombinaci a poměru životu nebezpečné.

Kyselina gamma-hydroxymáselná (GHB) někdy též nazývána „tekutou extází“ se přirozeně vyskytuje v těle i mozku, strukturou je podobná inhibičnímu neurotransmiteru GABA (Ksir et al., 2008), který se u člověka podílí na regulaci svalového tonu. GHB, syntetizovaná v 60. letech minulého století, byla užívána jako prostředek snižující aktivitu centrálního nervového systému. Původně vyvíjená jako anestetický přípravek byla GHB pozdeji užívána kulturisty s cílem zvýšit svalový objem a snížit obsah tuků ve tkáních (NIDA, May 2006).

Nárůst užívání GHB v prostředí tanečních akcí byl zaznamenán v 90. letech minulého století v Evropě, Austrálii a Spojených státech amerických (Hillebrand et al., 2008).

V prostředí tanečních akcí se lze setkat také konzumací prekurzoru gamma-butyrolaktonu (GBL), který je v těle rychle přeměněn na GHB (Hillebrand et al., 2008).

GHB byla v hledáčku médií poté, co patnáctiletá americká studentka zemřela po předávkování touto látkou. GHB přimíchalo do jejího nápoje několik jejích kamarádů, Samantha Reidová upadla do kómatu. Mladí muži však čekali příliš dlouho, než vyhledali lékařskou pomoc. Výsledkem snažení nadace Samanthy Reidové a mediálního tlaku byla GHB v USA zařazena do Třídy I nebezpečnosti kontrolovaných substancí (Schedule I). A to i přesto, že GHB nenaplňuje všechna kritéria, která jsou nezbytná pro zařazení kontrolované látky do Třídy I (Ksir et al., 2008). V médiích je GHB popisována také jako droga, která pokud je přidána do nápoje osobě

bez jejího vědomí, může usnadnit sexuální útok (v anglické literatuře se používá termín 'date rape'). Narkotické účinky GHB mohou vést ve vyšších dávkách ke ztrátě vědomí, těchto účinku využívají muži k sexuálně orientovaným útokům. Přesná čísla o rozšířenosti tohoto fenoménu nejsou známá – také s ohledem na to, že značná část takovýchto útoků není nahlášena nebo je hlášena s výrazným zpožděním, často několik let. Z dosavadní evidence však vyplývá, že u ohlášených útoků se sexuálním motivem je mnohem častěji přítomen alkohol nežli jakákoli jiná droga (Hillebrand et al., 2008).

Ketamin je asociativní anestetikum, které je stále užíváno jak v humánní, tak veterinářské praxi (NIDA, May 2006). Ketamin objevil Dr. Craig Newlands a v roce 1962 byl farmaceutickou společností Parke-Davis syntetizován s cílem najít nové účinné anestetikum. Přestože ketami byl silným anestetikem a analgetikem, jeho podávání bylo spojeno s nežádoucími pooperačními stavy, živými sny, halucinacemi a/nebo zmateností (Siegel, 1978).

Ketamin je užívaný mimo lékařskou praxi pro rekreační a spirituální účely. Droga je v rekreačním či psychonautickém pettingu užívána, protože vyvolává disociaci od vědomí, což znamená, že uživatel zažívá oddělení vědomí od fyzického těla a okolí, prochází stavy depersonalizace a derealizace. U vyšších dávek jsou tyto stavy doprovázeny vizuálními halucinacemi, často jsou popisovány pocity létání, cestování tunelem, setkání s Bohem.

Známými psychonauty, kteří experimentovali s ketaminem, byli lékař John C. Lilly, astroložka a učitelka jógy Marcia Moore, a Joseph A. Vivian (známý též jako D. M. Turner) (erowid, 2010).

Použitá Literatura:

Bennett, D. (2005). "Dr. Ecstasy". New York Times Magazine (2005-01-30, New York Times).

Cole, J. C., Michailidou, K., Jerome, L., & Sumnall, H. R. (2006). The effects of stereotype threat on cognitive function in ecstasy users. Journal of Psychopharmacology, 20, 518-525.

Daly, J. W., Hide, I., Müller, C. E., Shamim, M. (1991). Caffeine analogs: structure-activity relationships at adenosine receptors. Pharmacology 42 (6): 309–21.

Eliade, M. (1964). Schamanism: An Archaic Technique of Ecstasy. New York: Pantheon.

EROVID (2010). The vaults of Erovid. Retrieved 5.5.2010 from: http://www.erowid.org/

Freudenmann, R. W., Öxler, F., Bernschneider-Reif, S. (2006). The origin of MDMA (ecstasy) revisited: the true story reconstructed from the original documents. Addiction 101(9), 1241–1245.

Gabrhelík, R. (2010a). Intervence zaměřené na rekreační uživatele drog: Situace HR intervencí na taneční scéně v ČR. Výukový materiál předmětu Intervence zaměřené na rekreační uživatele drog, Centrum adiktologie PK, 1. LF UK v Praze.

Gabrhelík, R. (2010b). Intervence zaměřené na rekreační uživatele drog: Rekreační užívání a uživatelé. Výukový materiál předmětu Intervence zaměřené na rekreační uživatele drog, Centrum adiktologie PK, 1. LF UK v Praze.

Hillebrand, J., Olszewski, D., Sedefov, R. (2008). GHB and its precursor GBL: an emerging trend case study. Lisbon: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction.

Kouimtsidis, C., Schifano, F., Sharp, T., Ford, L., Robinson, J., Magee, C. (2006). Neurological and psychopathological sequelae associated with a lifetime intake of 40,000 ecstasy tablets. Psychosomatics 47, 86–87.

Ksir, C., Hart, K., Oakley, R. (2008). Drugs, Society, and Human Behavior - 12th edition. New York: McGraw-Hill.

NIDA (May 2006). Rohypnol and GHB. InfoFacts. Retreived 5.5. 2010 from: www.drugabuse.gov.

Páleniček, T., Kubů, P., Mravčík, V. (2004). Nové syntetické drogy: Charakteristika a hlavní rizika. Praha: Úřad vlády ČR.

Sedláková, Z. (2003). Práce s tělem v psychoterapii. Diplomová práce, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra psychologie.

Shapiro, H. (1999). Waiting for the man: the story of drugs and popular music, Helter Skelter Publishing, London. In: Olszewski, D., Burkhart, G., 2002, Drugs in focus: Recreational drug use — a key EU challenge. Lisbon: EMCDDA.